

Експерти з кібербезпеки рекомендують бізнес-структурам готуватися до внутрішнього розгортання штучного інтелекту і зосередитися на таких заходах кібербезпеки.

Безпека кінцевих точок: Рішення безпеки кінцевих точок, такі як антивірусне програмне забезпечення та брандмауери, можуть захистити системи та дані штучного інтелекту від несанкціонованого доступу та кіберзагроз.

Безпечний зв'язок: Захищені протоколи зв'язку, такі як шифрування SSL/TLS та віртуальні приватні мережі (VPN), можуть захистити дані під час передання між системами штучного інтелекту та іншими кінцевими точками.

Шифрування даних: Шифрування може захистити конфіденційні дані від несанкціонованого доступу, шифруючи дані в стані спокою та під час передання.

Управління вразливістю: регулярна оцінка вразливостей та тестування на проникнення може допомогти компаніям виявляти та усувати вразливості в системах і даних штучного інтелекту [4].

Не слід забувати, що широке впровадження штучного інтелекту в бізнес-структурах матиме як позитивні, так і негативні наслідки для кібербезпеки. Як власники бізнесу намагаються ефективно використовувати штучний інтелект для підвищення кіберзахисту своїх даних, так і хакери також навчаються на наявних інструментах штучного інтелекту розробці більш просунутих атак на традиційні системи безпеки і, навіть, системи, посилені штучним інтелектом. Щоб компанія була повністю готова до штучного інтелекту, потрібно комплексно підходити до питань управління, дотримання вимог і кіберзахисту інформації.

Література:

1. Кібербезпека бізнесу це не лише технічні заходи. *Legal IT Group*. URL: <https://legalitgroup.com/kiberbezpeka-biznesu-tse-ne-lishe-tehnicni-zahodi/> (дата звернення: 30.11.2023).
2. Що потрібно знати бізнесу про кібербезпеку у 2023 році. *BDO Україна*. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2023/what-businesses-need-to-know-about-cybersecurity-in-2023> (дата звернення: 01.12.2023).
3. How Businesses Are Using Artificial Intelligence In 2023. *Forbes Advisor*. URL: <https://www.forbes.com/advisor/business/software/ai-in-business/> (дата звернення: 02.12.2023).
4. Чотири питання щодо кібербезпеки при впровадженні ШІ. *EBA*. URL: <https://eba.com.ua/4-pytannya-shhodo-kiberbezpeky-pry-vprovadzhenni-shi/> (дата звернення: 04.12.2023).

Перевозчикова А. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Київський національний університет ім. Т. Шевченка,
м. Київ, Україна

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

За сучасних умов підприємства, незалежно від галузі та масштабів діяльності, постійно стикаються з різними ризиками. Вони можуть бути пов'язані з економічними, політичними, соціальними та іншими факторами. Але особливо бізнес найбільш вразливий в період війни. Загальними причинами цього можна вважати макроекономічну нестабільність, зниження рівня купівельної спроможності населення, втрату ланцюжків постачання великої кількості товарів, дефіцит та зростання цін на паливно-мастильні матеріали тощо [4, с. 86]. За результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації серед представників малого та середнього бізнесу втрати для бізнесу, спричинені війною, безперервно зростають, і лише 6% підприємців не зазнали негативних наслідків цієї кризи. Безпосередньо внаслідок

бойових дій втрати понесли 24% опитуваних підприємців, а 7% — мають активи на окупованих територіях. Як найактуальніші проблеми окреслено зниження купівельної спроможності населення, нестача фінансування та доступу до кредитування, податковий тиск, нестача фахівців та проблеми з бронюванням співробітників і виїздом за кордон [2].

В умовах воєнного стану, зважаючи на непередбачуваність зовнішніх чинників, досягнути стратегічних цілей можливо застосувавши метод диверсифікації підприємств, який полягає у розширенні спеціалізації та пошуку альтернативних функціонально виважених напрямів діяльності, вертикальній інтеграції, відновленні зв'язків та нових ініціатив [5, с. 17]. Будь-яка криза стимулює винахідливість, мотивує до відкриттів і напрацювання нових стратегій подолання кризових явищ. Під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, з-поміж яких визначальними сьогодні є військова агресія росії, формуються передумови активізації процесу диверсифікації на вітчизняних підприємствах. Яскравим прикладом використання диверсифікації як інструменту подолання наслідків повномасштабної війни рф проти України є ПрАТ «Чумак» — найбільше підприємство в Україні з переробки свіжих томатів. Компанія відома томатними пастами, кетчупами, майонезами та іншими товарами під однойменним брендом. До війни ПрАТ «Чумак» займав близько 20% українського ринку, виторг за підсумками 2021 р. склав 1,3 млрд грн (без ПДВ). Наслідками збройної агресії росії проти України та окупації частини Херсонської та Миколаївської областей, де вирощують томати для виготовлення томатної пасти та знаходяться заводи-постачальники сировини, для ПрАТ «Чумак» стали: втрата великої частки експорту з 25% до нуля, зокрема припинення поставок до країн Африки, Близького Сходу та Європи, скорочення виторгу компанії на внутрішньому ринку майже на 70% [3]. Пристосувавшись до умов стрімкого зниження платоспроможності населення, нестійкого податкового законодавства, повного переформатування ринку праці, загрози повної чи часткової втрати майна та забезпечення відносно стабільної діяльності в умовах повністю нестабільного ринку, ПрАТ «Чумак» у 2023 році демонструє у своїй діяльності застосування механізмів диверсифікації як антикризового інструменту подолання наслідків війни та як інструменту розвитку. Зважаючи, на втрату контролю над активами та діяльністю виробництва, стратегія компанії спрямована на виробництво продукції на виробничих потужностях третіх сторін. Підприємство на кінець 2023 року випускає свою продукцію на заводах компаній конкурентів в Луцьку, Києві та навіть закордоном [1].

Для оптимізації та пришвидшення процесу диверсифікації виробництва постраждалих від воєнних дій підприємств доцільно створити систему виробничих альянсів. У такі об'єднання входитимуть компанії, що готові надати свої виробничі потужності для відновлення випуску продукції у такому випадку. Це дозволить зекономити бізнесу час на пошук партнерів пришвидшити процес перемовин щодо умов співпраці, відновити обсяги виробництва в максимально можливо короткі терміни. Досвід ПрАТ «Чумак» доводить актуальність такого рішення в сучасних реаліях. Об'єднання українських виробників та залучення іноземних партнерів також стимулюватимуть інноваційні процеси в управлінні операційною діяльністю підприємств. Паралельно формуватиметься й нова мережа бізнес-стосунків компаній, на основі якої можливе створення стратегічних альянсів з метою просування та продажу товарів і послуг одна одній — партнерського маркетингу. Така стратегія B2B забезпечує зростання та прибуток для обох організацій шляхом спільної співпраці для маркетингу та продажу своїх продуктів, залучення аудиторії одне одного та об'єднання своїх ресурсів для покращення результатів [6, с. 158].

Отже, активізація процесів економічної диверсифікації вітчизняного бізнесу сприяє його модернізації відповідно до зміни попиту на продукцію, дає змогу розширити географію, збільшити оборотність та зайняти місця конкурентів, що закрилися або зупинили свою діяльність через війну.

Література:

1. Звіт про управління ПрАТ «Чумак» за 2022 рік. URL: <https://chumak.com/data/file/6d5e4dd8bff846b5bb752fd94ae867d6.pdf> (дата звернення 20.11.2023).
2. МСБ продовжують виплачувати зарплати та підтримувати ЗСУ попри зростання фінансових втрат. URL: <https://eba.com.ua/msb-prodovzhuyut-vyplachuvaty-zarplaty-ta-pidtrymuvaty-zsu-popry-zrostannya-finansovyh-vtrat/> (дата звернення 20.11.2023).
3. Чумацький шлях. Війна забрала у бренду «Чумак» завод, експорт і майже 1 млрд грн виторгу в Україні. Як компанія перевиайшла себе завдяки конкурентам. URL: <https://forbes.ua/company/chumatskiy-shlyakh-110-spivrobotnikiv-z-1200-padinnya-na-70-chastki-rinku-ta-vitorgu-yak-vizhivae-virobnik-ketchupiv-ta-konservatsii-chumak-z-kakhovki-09022023-11622> (дата звернення 20.11.2023).
4. Білецька І., Романчукевич М. Соціально відповідальна поведінка суб'єктів бізнесу на неокупованих територіях України в умовах війни: аспекти маркетингу і менеджменту. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 2. С. 85–91.
5. Згурська О. М. Диверсифікація як метод підвищення економічної ефективності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13. С. 16–21.
6. Цибко Н. Сучасні інструменти партнерського маркетингу на ринку B2B.

Пігуль О. В., аспірант 2-го курсу ФЕіМ
Сумський НАУ
м. Суми, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТОМ БУДІВНИЦТВА ЖИТЛА ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Війна в Україні призвела до масового переміщення населення. За даними ООН, станом на 20 липня 2023 року в Україні зареєстровано понад 8 мільйонів внутрішньо переміщених осіб (ВПО) [1]. Ці люди потребують негайного житла та інших основних потреб.

Управління проектом будівництва житла для ВПО є складним завданням. Воно вимагає врахування таких факторів, як:

- Швидкість: Проекти повинні бути реалізовані в найкоротші терміни, щоб забезпечити потребам ВПО.

- Ефективність: Проекти повинні бути реалізовані з мінімальними витратами.

- Доступність: Житло повинно бути доступним для ВПО з різним рівнем доходів.

- Якість: Житло повинно відповідати стандартам безпеки та комфорту.

- Сталість: Житло повинно бути екологічно чистим та економічно життєздатним.

Управління проектом будівництва житла для ВПО має ряд специфічних особливостей. До них відносяться:

- Необхідність дотримання спеціальних вимог до проектної документації: Проекти повинні відповідати нормам і стандартам, які застосовуються до будівництва житла для ВПО. До таких норм і стандартів можуть відноситися вимоги до безпеки будівель, доступності житла для людей з обмеженими можливостями, а також енергоефективності[2].

- Забезпечення безпеки будівель: Будівлі повинні бути безпечними для проживання, а також захищені від можливих військових дій.

- Забезпечення доступності житла для людей з обмеженими можливостями: Будівлі повинні бути доступними для людей з обмеженими можливостями, зокрема інвалідів, людей з малою фізичною активністю, а також людей з проблемами зору або слуху.

- Забезпечення енергоефективності: Будівлі повинні бути енергоефективними, щоб мінімізувати витрати на енергію.